

“Herkes-İçin” Müşterekler Siyaseti Stratejisi ve Siyasetin Müşterekleşmesi

Eylem Akçay - Umut Kocagöz

Başlangıç'ın düzenlediği *Kamulaştırma, Kamusallaştırma ve Müşterekler* başlığını taşıyan toplantıda¹ konuşulan perspektiflere (bu perspektifleri mümkün kılan tartışma dizisine) ve sonrasında yayımlanan yazılara dair bir tartışma yapmak, genel olarak sol'un kendi üzerine düşünmesi açısından önemli bir imkana vesile oluyor. Bu toplantıda, meselenin “strateji” tartışması olduğu, bu stratejinin de eninde sonunda “politik öznenin inşası” meselesine kilitlendiği çokça söylendi. Tartışmanın bu şekilde gelişmesinin olumlu yanlarından biri de, elimizde halihazırda var olan bir “politik özne” olmadığı kabulünü içerir veya bunu kabul etmeyi gerektirir. Bu da “politik özne” tartışmasını bir *potansiyel* tartışması olarak ifade etmemizi ve bu potansiyel üzerine odaklanmamızı mümkün kılabilir.

Strateji ve Özne Meselesi: Siyasetin kendisi bir müşterek olarak düşünülebilir mi?

Mesele bir “politik özne” inşa etme sorunu olduğu zaman, siyasal ile toplumsal arasındaki farkın nasıl konumlandırılacağı önemlidir. Genel kabul, bu ikisinin farklı olması üzerinden, farklı örgütlenme çeşitleri ile bu ikisinin ayrımını birleştirecek bağlar kumayı önerir. Ancak esas olan politik olan olduğu için, toplumsal olan (ve bu alan için önerilen örgütlenme çeşitleri) politik öznenin inşası için bir çeşit manivela, bir geçiş stratejisi veya bir araç olarak görülür.

Bir yandan, soruyu başka türlü sormak da mümkündür. Devlet dediğimiz mekanizma, toplumsal/kültürel/iktisadi olarak üretilen emeğe el koyarak aslında siyasal olanı temellük ederken, yani ortak olanın üretimi dolayısıyla katılımcı bir agora olarak düşünülebilecek olan siyasal alanı *işgal ederken*, aslında siyaset alanını (ve politik olanı) *çitlemektedir*. Başka bir ifadeyle, bir toplumu oluşturan insan faaliyeti olarak ilişkilerin müşterek üretimi, yani toplumsal üretim ilişkilerinin bütünselliğinin parçaları olarak düşünülen kültürel, iktisadi, sosyal ve politik ilişkiler, halihazırda emeğin kendisini müşterek bir deneyim olarak örgütlemesini mümkün kılarken, sermayenin bu ortak olana *el koyarak*, emeğin ürettiği toplumsallığı *işgal ederek* kendisine bir çeşit “özerk” bir siyasal alan kurduğu, politik olanı da bu el koyma üzerinden ayrıştırarak örgütlediği söylenebilir. Bu minvalde bir düşünme pratiği, siyasal ile toplumsal arasında yapılan analitik ayrımı geçersiz kılmaya dair bir imkan yaratabilir. Peki bu imkan, bu ayrım yokmuş gibi mi yapmak anlamına geliyor? Veya, bu ayrım üzerinden hareket etmeden, başka bir siyaset düşünebilmenin kendisi neye vesile olabilir?

¹ Toplantının ses kaydı için bkz:

<http://baslangicdergi.org/baslangic-tartismalari-kamulasirma-kamusallastirma-ve-musterekler-10-12-2014/>

Siyasetin ne olduğu sorusunu tersten cevaplayacak olursak, var olan mevcut siyasal alanın esasında burjuva siyasal alanı olduğunu görmek için, burjuva siyasal alanın *neye el koyduğunu*, neyi nasıl ayırtırdığını; bu süreçte neyi özne olarak konumlandırıp neyi özneliğin dışına ittiğini tartışabiliriz. Bu noktada, toplumsalın kurucu ögesinin emek olduğunu; politik olana el koymanın, emeği yönetmenin (emek-gücüne el koymanın) temel koşulu olduğunu; politik olan ve toplumsal olan arasındaki deneyime dayalı ayrımı kuran ve örgütleyen toplumsal güce sermaye adı verildiğini söyleyebiliriz. Devletin sürekliliğinin, bu farkı yönetebilecek birimleri tesis edebilmek, bu el koymayı sürdürüebilmek için bu farkı yeniden üretmekten ve direnişlerle açılan cephelerin yönetilebilmesi için yeni mekanizmalar geliştirmekten geçtiğini söyleyebiliriz. Bu anlamda, devletin gücü yönettiği nüfusun sahip olduğu yanlış bilince dayalı soyut bir biattan değil, pratikten kaynaklanır. Kapitalist toplumda devlet, emeğe ait alandan çalınan, çitlenen ve özerk bir statüye sahip kılınan politik alanın adıdır. Devlet, politik olanla toplumsal olan arasında böylesi bir ayrımı tarif eden bir rasyonaliteyi icra edebildiği sürece politikanın sahibi olarak karşımızda duruyor.

Burjuva siyasal dünyasında politikanın birimleri siyasi partilerdir [yani çok klasik ve spesifik bir form taşıyan, toplumla belirli bir ilişki kumaya dayanan, üyelik ilişkileri ve etki alanı bulunan, profesyonel üyeleri ve kadroları olan, belirli bir fikir birliğini ifade eden, burjuva siyasalının kurucusu olarak bu alanda kurulan ve iş gören siyasal parti formu]. Burjuva siyasal dünyasının, toplumsalın (parçalarının) bu partiler dolayımıyla temsil edildiği, temsille kurulan bir alan olduğu söylenebilir. Devletin, bu alana temsil vasıtasıyla girme imkanı bulan toplumsalın parçaları arasındaki çatışmaları ve uzlaşmaları belirli bir rasyonaliteye göre düzenleyerek varlığını sürdürdüğu düşünülür. Burjuva siyasal mekanizması, toplumsalın tüm parçalarını kapsayamaz, ancak bunun bir eksiklik olduğu da söylenemez. Aksine, bu alanın özerk bir varlık olarak kurulması, tümüyle bu dışlamaya dayanır. Dışarıda kalan ‘parçalar’ açısından direniş, sırasıyla, önce toplumsala ait bir ‘parça’ (parti) olarak ‘tanınmayı’, ardından da (çıkarlar ve fikirler ekseninde) burjuva siyasal alanında temsil edilmeyi gerektirecektir. Dolayısıyla, esasında toplumsal çatışma (toplumun parçaları arasındaki çatışma) bizzat burjuva siyasal mekanizma tarafından üretilip yönetilmektedir. Yapısal eşitsizliğe dayalı ‘kurucu’ çatışmalar (sınıf, cinsiyet vs) böylece sürekli varlık, kimlik, tanınma ve temsil duraklarına davet edilerek ertelenir. Burjuva siyasal alanın partileri politik birim olarak tanımlaması, siyasal alanın özerkliğinin yeniden kurulması için kaçınılmazdır.

Tanımladığımız siyasal mekanizmadan başka türlü bir siyasal deneyime dair halihazırda çalışan somut mekanizmalarımız olmasa da toplumda siyasetin belirebildiği tüm noktaların burjuva siyasal alanı içinde kaldığını söyleyemeyiz. Yakınımızdaki ufak deneyimlerin bu noktada önemli ipuçları verebileceğini düşünüyoruz. Örneğin, Gezi ve sonrasında ortaya çıkan forum deneyimlerinin üzerine düşünmek, bize bu mekanizmaların, yani burjuva siyasal alanının dışına doğru gelişebilecek, başka bir rasyonaliteye göre çalışabilecek, siyasal alanı emek lehine yeniden (karşıdan) işgal edebilecek formlar hakkında fikir verebilir. Gezi’yi bu açıdan sorunsallaştırmanın strateji tartışması açısından faydalı olduğunu söyleyebiliriz.

Gezi'de bir imkan olarak beliren temel şey, siyasetin ayrı ve profesyonel bir husus olmaktan çıkarak “müşterekleşmesi”, yani siyasal alanın toplumsal olanla çakıştığı bir deneyim olarak karşımıza çıkması. Böylece burjuva siyasal alanda temsil edilemeyecek olan bir gücün, bir kavramsallaştıma denemesi olarak *devlet-olmayan*ın örgütlenmesinin bizim açımızdan nasıl imkanlar yarattığının peşine düşebilir, bu meseleyi bir tür strateji meselesi olarak konuşabiliriz. Bir çeşit özgüçlenme, özörgütlenme, özyönetim deneyimi olarak yaşamın fragmantasyonlar halinde deneyimlenmesinin (yani devletin yaşamı bu şekilde örgütlenmesinin) dışına çıkma pratiği; aynı toplumsallık düzeyinde kurulan, burjuva siyasal alandan, kapitalist zamansallıktan ve mantıktan kopma kudretine sahip bir gücün, bir imkan olarak komünizmin belirivermesi; komünizmin bir toplumsal merteye, kapitalizm-sonrası bir alternatif toplum deneyimi olmaktan *özgürleşerek* “bugünün mevcut hareketi” olarak düşünülebilmesinin bir imkanı olarak karşımıza çıktı.² Bütün komünist ütopyacı uğraktan devşirdiği büyü ile, “gezi ruhu” olarak sokaklarda gezinen ve köstebek metaforuna gönderme yaparak kaybolan (veya geri çekilen) bu ruhu takip etmek, *politik olanın* başka türlü düşünülmesi açısından bize ne gibi imkanlar sunabilir? Siyasetin başka bir topografyası, mevcut olan ile belirmiş olan arasındaki deneyimde, bu ikisinin tam ortasında kalan gri bölgeden, yeniden düşünülebilir mi?

Politik Birimlerin Sorunu: Toplumsal Parti

Politik birimini nasıl düşüneceğiz? Bu soru, bir yandan bir strateji tartışması, bir yandan özne veya özneler tartışmasını beraberinde getirirken, bir yandan da politikadan “ne anladığımızı” dair bir politik ontoloji tartışması olarak düşünülebilir. Bu üçünü birbirinden ayırma lüksümüz pek bulunmuyor. Çünkü, politikadan ne anladığımız nasıl bir politika yapacağımıza ve kendimizi bu politika içinde nasıl konumlandıracağımıza vereceğimiz cevaplarda saklı ve bunların hepsi, belirli bir bütünsellik içinde düşünülme hakkı ediyor.

Politik birimi genelde yukarıda bahsettiğimiz tarzda ele alınan bir “politik özne” konumu üzerinden düşünülür. Burada özne tek tek bizlerin oluşturduğu birlikteliği aşan, bir fikir ile özdeşlik üzerinden kurulan, bir çeşit tinselliği de taşıyan bir pozisyona gönderme yapar. Lakin, bu pozisyonun mevcut bir özne olarak “kendinde politik” ve “toplumsal” olmadığı söylenebilir. Zaten bugün bu tartışmayı mümkün kılan şey de bu verili olmama, veya bu tasarlanan pozisyonun kendisinin ne kadar politik olduğunu sorunsallaştıma ihtiyacıdır.

Bir politik birim olarak “fikir birliklerinin” mevcut siyasal/toplumsal topografyada nasıl çalıştığını sorunsallaştırmak, mevcut politik özne anlayışını ve ihtiyacını sorunsallaştırmak açısından elzem görünüyor. Bu noktada bir adım ileri gitme riskini göze alarak, Gezi'de

² Komünizmin böyle bir kavrayışına dair bkz: Atıf Güney / *Solda Birlik Tartışması ve Forumların İlginç Tasfiyesi* <http://baslangicdergi.org/solda-birlik-tartismasi-ve-forumlarin-ilginc-tasfiyesi-atif-guney/>

gördüğümüz imkanı, mevcut politik parti formunu aşan bir deneyim olarak ifade edeceğiz. Gezi’yi dünyada yaşanan isyan dalgasının bir parçası olarak da, “anti-kapitalist” mücadelenin bir bileşeni olarak da, ya da kendi özgünlüğünde ve tarihselliğinde de okuyacak olsak, müştereklere yaptığı vurgunun son derece hayati olduğunu, ancak bunun da ötesinde, bize bir çeşit *politika formu* hediye ettiğini söylememiz gerekiyor.³ Bugün eğer Gezi ruhu’nun ve hızla yayılan *forum formunun* geri çekildiğinden bahsedeceksek, bunun mevcutta burjuva siyasal alanının bir restorasyonu olduğunu, devletin kendi restorasyon çalışmasının mevcut siyaset formlarını geri çağırdığını unutmamalıyız. *Devlet-olmayan*, devletin bu çağrısına icabet etmek zorunda mıydı? *Devlet-olmayanın* örgütlenmesini politik alanın örgütlenmesi olarak düşünebilirsek, devletin, kendi sürekliliğinde kısa devre yaratan bu örgütlenmeye savaş açmaması düşünülemezdi. Neoliberal projenin tesisi ve hegemonyanın kurulabilmesi için fikir birlikleri olarak örgütlenen ve temsil üzerinden kendini ifade eden partilere; bu partileri oluşturan farklı fraksiyonları ifade eden topluluklara, inisiyatiflere veya örgütlere (hiç olmazsa Gezi’yi muğlaklıktan kurtaracak ve temsil edecek tek bir isme) ihtiyaç vardı. Başka bir ifadeyle, devlet mücadeleyi kendisinin var olmadığı sahadan çıkararak kendisinin güçlü olduğu sahada yürütmeyi başardı.

Bu durumun elbette konjonktürel, tarihsel, kültürel bir çok nedeni bulunuyor ve bunun çözümlenmesi başka bir tartışmanın konusu şimdilik. Şimdi Gezi’de beliren imkanın peşinden gitmek için, bir merkezi proje ve fikirler çerçevesinde ortaya çıkan merkezi partiler sistemi olarak parlamentonun kısa devre yaparak boşa düşme ve *devlet-olmayan* olarak biz’in örgütlenme meselesini tartışma cüreti göstermemiz gerekiyor. Elbette bunun önceden belirlenmiş bir formu yoktur ve genel olarak bildiğimiz klasik cevap, var olan merkezi devlet iktidarı yerine geçerek onu parçalayacak bir partinin, başka türlü bir iktidar mekanizmasıyla halkı, sınıfı veya ezilenleri özgürleştireceğidir. Ancak, strateji ve özne tartışmasının kilit noktası bu “parti” metaforunda aranabilir. Partinin bu yaptığımız tanımı, onu burjuva siyasal formunda yer alan parti tanımına uygun olarak düşünmemizi zorunlu kılıyor. Oysa parti formunun eski ve unutulmuş anlamıyla düşündüğümüzde karşımıza çıkan şey, esasında partinin bir çeşit “toplumsal parti” olma hususudur.⁴ Toplumsal parti, toplumun bir parçası olarak örgütlenmiş, bir çeşit karşı-hegemonyanın tesis edilebildiği bir formu ifade eder. Bu açıdan, toplumsal parti, “bildiğimiz parti formu” dışında düşünülmelidir.

Begüm Özden Fırat ve Fırat Genç’in yazısına⁵ bağlandığımız yer de esas olarak burası. Bugün, toplumsal dönüşümü mümkün kılan bir stratejiyi düşünmek için, *toplumu bir parti olarak nasıl örgütleyebileceğimizi* düşünmek zorundayız. Bu zorunluluk, Begüm ile Fırat’ın yazısında açıkça

³ Özellikle üniversite forumları üzerinden, *forum formundaki* imkana dair daha kapsamlı bir tartışma için bknz: *Forumlar, Dayanışmalar, İmkanlar* (broşür)

<http://temsiliyetsiz.wordpress.com/2014/12/25/forumlar-dayanismalar-imkanlar/>

⁴ Bu parti kavrayışına dair iki farklı güncel tartışmayı düşünebiliriz:

Atıf Güney / *Gezi Partisi ve Seçimler* <http://fraksiyon.org/gezi-partisi-ve-secimler/> ve

Yasemin Ateş / *Rojova Partisi* <http://fraksiyon.org/rojova-partisi/>

⁵ *Strateji Tartışmasına Katkı: Müşterekler Politikasının Güncelliği*

<http://musterekerimiz.org/strateji-tartismasina-katki-musterekler-politikasinin-guncelligi/>

tarif ettikleri neoliberal yönetimselliğe bir cevap olarak ifade edilebilir. O halde, esasında bir fikrin veya projenin etrafında örgütlenen bir partiyi değil, *toplumun kendisini* sayısız ağ ve mekanizma ile, sayısız çeşitlilik ve inisiyatifi içinde barındıran *bir parti olarak örgütlemesinden* bahsediyoruz. Bu, *devlet-olmayanın* yaşamı üzerinde muktedir olmasını mümkün kılacak örgütlenmeyi, yani insanlar arasındaki faaliyetlerin *farklı bir rasyonaliteye* bağlı olarak düzenlenmesini ve insanların bu rasyonalitenin iştirakçisi olarak onun üzerinde muktedir olmasını ifade ediyor. İktidar olmadan dünyayı değiştirmek ile dünyayı değiştirmek için iktidar olmak arasında var olduğu düşünülen paradoksun esasında var olmadığı espirisi buradan doğru düşünülebilir.⁶

Çalışma Tarzlarının İcat Edilmesi

Toplumsal parti, yani toplumun bir parti olarak örgütlenmesi, yani toplumun kendi üzerinde muktedir olması, *hangi toplumsal birimler* üzerinde ve *nasıl bir çalışma yapmamızı* gerektiriyor? Başka bir ifadeyle, bugün politikanın toplumsal birimleri nedir, ya da bu birimler nasıl kurulabilir? Strateji tartışmasının politik özne meselesi ile beraber düşünülebilmesinin ilk koşullarından biri, bu soruya cevap vermeyi zorunlu kılıyor. Bunun nedeni, bu soruya verilecek cevabın, bütün siyasal topografyayı nasıl düşüneceğimize dair çeşitli sonuçlar içermesi. Strateji meselesi de bu sonuçlara bağlı olarak yapılacak bir çalışmanın içeriği olarak düşünülebilir.

Politikanın birimlerinin ne olduğu meselesini toplumsal parti meselesine bağlı olarak düşünürken, bu soruya müşterekler siyaseti perspektifinin nasıl bir pencere açabileceğini gözden geçirmenin, yapılacak çalışmanın biçim ve içeriğine dair bazı ipuçları sunabileceğini söyleyebiliriz.

Birincisi, müştereklerin kendisi, politikayı da bir müşterek mesele (ya da müşterek) olarak görmemizi zorunlu kılmaktadır. Politika, politikayı mümkün kılan üretim, paylaşım ve tüketim ilişkilerini etkileyen, bu ilişkilerin iştirakçileri olan herkesin meselesidir. Bir müşteriğe el konulmasına imkan veren politik mekanizma, toplumsaldan ayrıştırılmış olandır; tersinden, bir müşteregin mülkleştirilemez, el konulamaz kılınmasının tek yolu, ona ilişkin siyasetin müşterek kılınmasıdır. Bu nedenle müşterekler siyaseti açısından siyasetin müşterekleşmesi asli bir meseledir. Herhangi bir alanda yapılacak çalışmada Gezi'den hatırladığımız formları [*forum formunu*], toplumsal partinin örgütlenmesinin ayrılmaz bir unsuru olarak düşünmek zorundayız.

İkinci olarak, müşterekler siyasetinin çağırıldığı *yerselleşme*, mekansallaşma veya bağlamlılaştırma durumu, politikayı bir çeşit *fikirler çarpışması* algısından çıkararak somut, kapsamı belirli bir

⁶ “İktidar olmak, siyasal iktidar olarak devletin örgütlenmesine “sahip olmak” değil, kendini belirleme ve özgürleşme bağlamında muktedir olmak anlamına gelmektedir. Muktedirlik ise, emeğin, doğanın, bedeninin vb. üzerindeki tahakkümün ortadan kaldırılması bağlamında, dünyanın değiştirilmesidir. Zapatistalar'ın söylediği gibi, bizim isteyebileceğimiz şey “iktidarı ele geçirmek” değil, uygulamaktır.”

Umut Kocagöz / *Forumlar ve Özörgütlenme*

<http://temsiliyetsiz.wordpress.com/2014/06/05/forumlar-ve-ozorgutlenme/>

iktidar alanı üzerinden düşünmemizi zorunlu kılıyor. Siyasalın *bu* topografyasında beliren ilişkiler, belirli bir mekanda cereyan etmekte, bu mekan da bir müşteriğe gönderme yapmaktadır. Bu hususa dikkat etmek, pratiklerimizi keyfi olmaktan çıkartacaktır. *Başlangıç* üzerinden andığımız ve bağlandığımız tartışmada ortaya konduğu gibi, önerilen pratiklerin veya müdahalelerin tarihsel ve toplumsal bağlamları olduğunu gözden kaçırmamak bir zorunluluk teşkil ediyor. Örneğin, müşterekleştirme stratejisinin bir parçası olarak düşünülebilecek bir işgal pratiğini “kendinde-iyi” olarak değil, bu pratiğin gerçekleştiği özgül bağlamda, örneğin bir mahallenin veya üniversitenin özgül koşulları içinde ele almamız gerekiyor. Farklı müşterekleştirme pratiklerinin niteliğini belirleyen, bu pratiklerde ortaya konan “iyi ve güzel fikirler” olmadığını kabul etmek durumundayız. Bu ölçüt olsa olsa müşterek alanların toplumsal partinin bir birimi olarak örgütlenmesindeki beceride aranabilir.

Üçüncü olarak, bir iktidar ve yaşam alanı, hazır ve verili özneleri içermiyor. Bu alanda yapılacak çeşitli sorunsallaştırmalar üzerinden ortaya çıkacak özneliği takip ederek politik birimleri keşfedebiliriz. Başka bir ifadeyle, bir iktidar alanını tek başına bir politik birim olarak gömmek mümkün değil; ancak buranın bir mücadele alanı olarak *tanınması* ve öznenin bu mücadele alanında örgütlenmesi gerekir. Bu durum, politikanın içeriğine dair, yani bir alanda yapılacak çalışmaya dair de bir ipucu verebilir. Yapılması gereken temel şeylerden biri, toplumsal partinin birimleri olarak mücadele ve yaşam alanlarının kuruluşuna *katkı sunmaktır*. Başka bir ifadeyle “Politik öznenin inşasının yolu, ezilen ve tahakküm altında olanların somut dayanışma mekânlarının ve pratiklerinin üretilmesinden, var olanların güçlendirilmesi ve çoğaltılmasından geçiyor.” [Begüm ve Fırat] Bu katkı, farklı alanlardaki sorunsallaştırmaları takip ederek düşünülmelidir. Bir yerde bir bostan pratiği o alanın örgütlenmesini mümkün kılarken, başka bir yerde ise bambaşka bir pratiği bulmak zorunda olabiliriz.

Bu katkı sunma meselesi, bütün bu strateji tartışmasına iştirak eden “biz”in ne yapacağına dair bir cevap denemesi olarak da düşünülebilir. Eğer ki biz, yalnızca bu strateji tartışmasını yapanlar olarak değil de belirli iktidar ilişkileri ve insan faaliyetleri içinde var olan kişiler olarak konuşuyor isek, yapabileceğimiz temel şeylerden bir tanesinin, bu kuruluş sürecine katılmak olduğunu söyleyebiliriz. Bu, ya mevcut iktidar alanlarında çalışma yapmayı, ya da kendimize çalışabilecek alanlar yaratmayı ifade ediyor. Nihayetinde bu çalışmanın açığa çıkarmasını murad ettiğimiz sonuçlarından biri, kişiler veya gruplar olarak iktidarı ele geçirmek değil, toplumsal partinin örgütlenmesiyle beraber, hepimizin iştirakçisi olduğu bu müşterek politik alanın muktedir olmasıdır. Bu muktedirleşme süreci “bizim” sürecimiz olarak değil, ancak müşterek bir süreç olarak tezahür edebilir. Yapabileceğimiz katkıyı bunun üzerinden düşünebiliriz.

Dördüncü olarak, bir mücadele alanının politik birim olma sürecini özyönetim, özgüçlenme ve özörgütlenme pratikleriyle beraber düşünmek zorundayız. Bu pratikler, tek tek kişilerin, grupların veya inisiyatiflerin ortaya koyduğu katkının bir merkez etrafında değil de belirli bir ağsallıkta düşünülmesini zorunlu kılar. Bu ağsallık üzerinden yaşanan özgüçlenme veya muktedirleşme süreci, bunu herkes-için mümkün kılacak bir *sorumluluğu* da beraberinde

düşünmeyi gerektirir. Bu sorumluluk, bir yandan toplumsal partinin bir birimi olarak bir mücadele alanının kurulması ve çalışmasına dairdir ve bu açıdan *kısmidir*. Ancak bir yandan, toplumsal partinin diğer birimleri ile ilişkilenişi açısından herkes-için genelleştirilebilir, müşterek bir çalışma tarzını ve mücadele alanlarında kurulabilecek toplumsal programı ifade eder.

Son olarak, iktidar/ mücadele alanı içindeki politik birimlerimizin homojen bir özneyi ifade etmediğini de söylemeliyiz. Homojen olmamaya yaptığımız vurgu, parçalılığa (farklılığa, çok kimlikliliğe) değil, bölünmüşlüğe dikkat çekmek içindir. Herhangi bir mücadele biriminin toplumun bölündüğü noktalardan bölünmediğini, kurucu toplumsal çatışmalardan (sınıf, cinsiyet vs.) azade olduğunu söylemek yanılgı olurdu. Bunu şöyle de ifade edebiliriz: bir iktidar alanı bizim için bir mücadele alanı olduğu kadar, bir mücadele alanı da bir iktidar alanını ifade eder. Mücadele birimimizin bölünmelerini ve içerdiği kurucu toplumsal çatışmaları serbest bırakmak bir zorunluluktur -ahlaki değil, pratik bir zorunluluk. Siyasetin müşterek kılınmasının zorunluluğu burada bir kez daha kendini gösterir.

Elimizde bir reçete işlevi görececek hazır formlar bulunmuyor. Stratejiyi düşünmek, aynı zamanda bu formları, bu formların içeriğini ve bu formlara dair nasıl bir çalışma tarzı geliştirilebileceğini de düşünmeyi mümkün ve zorunlu kılıyor. Birbirinden ayrılmayan bu üç konu, politik öznenin kuruluş çalışmasının, politikanın ve politik olanın yeniden tariflenmesiyle, yeni bir siyasal topografya düşüncesiyle birlikte ele alınmasını beraberinde getirmiştir. Ancak elbette, bu topografyayı ve stratejiyi düşünmemizi mümkün kılan, mücadele alanlarında ortaya çıkan deneyim ve birikimlerdir.